

Östgötaspel

Östergötlands Spelmansförbund
www.ostgotaspel.com

Nummer 7, dec 2006
Årgång 6
Ansv utgivare: Jan-Erik Karlsson

Styrelsens ordf: Jan-Erik Karlsson
ordforande@ostgotaspel.com

Redaktör: Sven Lönnqvist
redaktor@ostgotaspel.com

Linköpings folkmusikfestival 2006

Det var ett fullspäckat program på årets festival, kanske mer av det traditionella i år än tidigare. På fredagskvällen började jag dansa till Per Eckerbom Band som förutom Per består av Rune Persson, David Bastviken och Anders Bergfjord. De spelade bra och dansvänliga låtar. En kort repetition med "mina" ungdomar på kulturskolan (Linköpings Unga Spelmän, LUS) innan VM för studentspelmannslag tar sin början. Jag lyssnade inte på alla lag som ställde upp i år men de jag lyssnade på spelade mycket bättre i år än förra året då jag själv var domare.

Den utveckling som har skett är häpnadsväckande. Kanske är VM festivalens mest spektakulära inslag. Om fem år kanske det anordnas ett VM för musikskoleelever och ett för högskolestudenter, vem vet. Tävligen lockar en ungdomlig danspublik och många unga duktiga spelmän från olika håll i Sverige.

På lördagen lyssnade jag på Triakel som spelar och sjunger underhållande och fint. Gruppen utgjorde ett av festivalens bästa

inslag, vilket även Pelle Björnlert och Johan Hedin gjorde. De spelade på Cupan mitt i natten. Deras spel var mästertligt, sällan har man hört ett bättre polskespel. Johans tenorharpospel tillsammans med Pelles fiolspel är en fröjd att höra och beskåda. De som hittills inte har köpt deras nya CD bör genast skaffa den, den är ett måste i skivsamlingen.

Mellan dessa upplevelser dansade jag till Pekkari, Björnlert och Löfberg, som spelar bra dansmusik. Sångern från Enviken med Eva Åström Rune och Mattias Perez var en lugn och avspänd konsert. Jag har inte tidigare hört denna duo men tyckte om konserten. Eva har en ljus och behaglig röst och Mattias spelar gitarr på ett medryckande sätt.

Flera besökare tar med sig egna instrument till festivalen. Det finns dock begränsat med utrymmen för buskspel. Nästa år vore det trevligt med ett allspel för alla besökande spelmän – kanske under ledning av spelmannsförbundet?

Text: Christer Samuelsson

Medlemsavgift

Snart dags att betala medlemsavgift och eventuell instrumentförsäkring för 2007. Om du fått detta nummer med post har du inbetalningskort bifogat. I annat fall kommer inbetalningskortet som ett separat brev.

Vi ber dig att betala före 2007-01-31. Visserligen är januari en ofta en ekonomiskt tung månad, men avgiften till ÖSF är trots allt inte en stor post.

Sven Lönnqvist, kassör

Östgötaspel 2007

För 2007 har vi bestämt ett antal "fasta" utgivningsdatum enligt nedan. Givetvis kan det bli extra nummer vid behov! Datumerna anger utgivning, presstopp är drygt en vecka tidigare.

- 15 feb
- 15 april
- 1 aug
- 15 okt
- 15 dec

Sven Lönnqvist, redaktör

Hemsidan

På vår hemsida, www.ostgotaspel.com, finns under rubriken Låtar och viser/Låtar ett antal låtar som kan betraktas som allspelslåtar för Östgötaspelmän. De noter man tidigare kunde hämta var i sig korrekta, men med dålig utskriftskvalitet.

Vi har nu gått igenom detta material, och nu finns noterna i PDF-format, som ger betydligt bättre utskrift än tidigare. För att kunna läsa PDF-format behöver man ett gratisprogram, som heter Adobe Reader. Det hittar man på www.adobe.se.

Det publicerade materialet är redigerat av Rune Persson och Anita Thoor.

Sven Lönnqvist, redaktör

Matrikel

Om du får detta nummer av Östgötaspel via post har vi bifogat en matrikel för 2006. I annat fall kommer matrikeln i ett separat brev. Det är förvisso väl sent att skicka ut matrikel 2006 i december. Det finns förklaringar, men dem lämnar jag därhän.

I nästa utgåva kommer jag också att ha med de spelgrupper som finns inom ÖSF. Alltså: Om du vill ha med en spelgrupp i nästa matrikel, skicka in den text du vill ha till mig. Jag kan inte lova att ta in allt utan redigering, men kommer att försöka att bibehålla er text.

Sven Lönnqvist, redaktör

Om folkmusik i musikskolan

- *Vad är det där för hängmattestråk?*

Det frågade en fiollärare vid Linköpings musikskola, när jag i min ungdom hade börjat spela folkmusik och försökte härma spelmän som Bengt Carlsson i Norrköping och Tuve Carlsson i Finspång. Dessförinnan hade jag haft Mozart, Händel, Bach, Vivaldi, Telemann på min favoritlista.

Idag är det andra takter

I Norrköping, Kisa och delvis i Linköping är Rune Persson känd som riksspelman och musiklärare för både barn och vuxna. Men det var nog riksspelmannen och musikläraren Lisa Hellsten som på allvar banade vägen för folkmusiken vid Linköpings musikskola, eller Kulturskolan som det heter idag, för ett antal år sedan. Idag är Christer Samuelsson den som har "spelmanstjänsten", även han riksspelman och musikpedagog. Folkmusiken är nu en självklar del av Kulturskolan.

Christer leder två spelmanslag – ett för yngre elever och ett för lite äldre. Han leder också musikskolans/kulturskolans elevorkester, stråkleksgrupper och så har han 36 enskilda fiolelever. Både spelmanslagen och orkestrarna ger också en del konserter, ibland kvällar/helger. Man undrar i sitt stilla sinne när musiklärare själva hinner få lust att spela privat.

Äldre spelmanslaget – tonåringar

Inför Folkmusikfestivalen 2006 besökte jag Kulturskolan för VM i Studentspelmanslag vid Folkmusikfestivalen och nu var det intensivträning under en timme. I gruppen fanns förutom flöjter också en sopransaxofonist och en flöjtist. Fioleleverna hade fått förstärkning av en basist och två slagverkare, ett roligt inslag. En av fiolspelmännen var Hans Norbergs dotter Martina, som visade bra spelmanstakter.

Christer lockade fram svängig musik ur gänget – de spelade dynamiskt starkt/svagt och folkmusikaliskt rytmiskt i en irländsk låt, ett vackert vallät-solo på saxofon och så en trallvänlig hälsingelåt. Koncentrationen var sammanbiten inför den stundande tävlingen. Bland de här ungdomarna finns säkert en och annan blivande spelman, även om några hade en bit kvar till det riktiga svänget.

Yngre spelmanslaget

I det här laget spelar 14 barn 9 – 12 år, men vid mitt besök var två sjuka och en på läger. Kvällens träning var en förövning till en liten konsert för föräldrarna samma kväll. Jag var med även vid kvällskonserter - laget var de enda som spelade på gehör och de gjorde mycket bra ifrån sig. Christer ledde Yngre spelmanslaget med sin vanliga pondus och glada framtoning i tre folklåtar:

- *En gammal ungersk låt* i jämn taktart, låten spelades i kanon.

- *När jag skulle fria*, känd polska i våra trakter, spelades i bra dansrytm och med en andra stämma.

- *En belgisk låt, Lami domi* – imponerande spel med synkoper och understämman.

Vad tycker barnen om spelandet?

De flesta av de här barnen är 9-12 år och har spelat fiol i tre-fyra år, några har spelat i fem-sex år. Jag passade på att prata med några av dem i pausen.

Torgny Lundberg, 9 år:

– Jag började som Suzuki-elev för Rune Persson när jag var fem år. Jag tyckte det var roligt så jag fortsatte och den här terminen har jag börjat för Christer i spelmanslaget.

Fredrika Hällén, 9 år:

– Jag har spelat fiol i sex år, började i stråckgrupp för Anna när jag var tre år och sedan fick jag egna lektioner. I höst började jag för Christer här i spelmanslaget. Det är roligt och skönt att inte vara lika många som i orkestrarna, det blir inte så stökigt. Musik är fint

– både mamma och pappa är musiklärare här i musikskolan och mina systrar spelar också fiol. Och så går jag i musikklass på Folkungaskolan.

Tomas Öbberg, 12 år:

– Jag har spelat fiol i fyra år, jag började spela ensam för Monia. Andra året fick jag börja i spelmanslaget hos Christer. Det är kul att spela. Vi fick pröva olika instrument här på musikskolan och jag tyckte det verkade roligt att spela altfiol så det gör jag nu. Det är roligt att spela stämmor i spelmanslaget.

Emelie Fredén, 12 år:

– Jag har spelat fiol i fyra år, min pappa spelar också fiol och har varit musiklärare och spelade hemma också. Jag tyckte det såg roligt ut när jag var liten men jag kunde inte börja då. Jag fick börja i musikskolan i andra klass med Suzuki för Martina, och nu har jag lektioner för Christer och så spelmanslaget. För tre år sedan började jag i musikklass också. Jag har spelat i grupp tidigare också och i orkester ett par år, men det var så många där så jag fick ont i huvudet. Jag tycker det är jätteroligt att spela i spelmanslaget, det blir lite mera "ungdomsmusik" där.

Christer berättar om jobbet

Vi i spelmansförbundet känner ju väl till Christer Samuelssons kompetens som riksspelman och kursledare och som medlem i Klintetten. Christer är riksspelman, men han är också utbildad musikpedagog och

Christer med elever från Musikskolan

orkestermusiker. Christer berättar lite om sin yrkeskarriär.

– Jag har ungefär 120 elever totalt här på Kulturskolan, inklusive grupperna. I de två spelmanslagen har jag 16 plus 14 elever. I musikskolans orkester har jag 35 elever (eleverna börjar spela i orkester eller spelmanslag under fjärde terminen). Jag har två grupper stråklek – 14 elever i en grupp, sju i den andra. Dessutom 36 enskilda fiolelever.

Christer är uppvuxen i Mjölby och jag minns honom som spelglad kille i spelmansförbundet under slutet av 1970-talet. Där bor han nu med skånska spelmansfrun Kristina och tre pojkar som alla börjat spela fiol.

– Jag började som musiklejare i Skåne efter utbildningen 1988-89, kom som altviolinst till Norrköpings symfoniorkester och vikarierade på musikskolan. Fick halvtidstjänst i Jönköping och vikarierade i Mjölby, Norrköping, Linköping och Tranås. Jag är också utbildad till ”Nivå 3”- lärare i Suzuki och har varit lärare vid Suzuki-läger.

– De flesta altfiol-eleverna på musikskolan har mig som lärare. Tyvärr är barn idag mera splittrade än tidigare, som jag ser det. De har flera fritidsintressen och förstås skolarbete, datorerna har också påverkat den tid de lägger på musiken.

– I spelmanslagen och stråklek-grupperna spelar vi på gehör och det är positivt även för det klassiska spelet. Spelmanslagen gör att fler elever blir kvar inom musikskolan, i stället för att sluta spela – längre fram får de kanske större intresse att börja med orkesterspelt också, säger Christer Samuelsson.

Text: Miriam Berger

Borghamn 2007

Folkmusik i Linköping och Östergötlands spelmansförbund inbjuder till Spel- och Dansfest med låt- och danskurs på Borghamns vandrarhem 23-24 mars 2007.

Årets tema

Årets tema är Östsvensk slängpolska, Orsapoliska och Finnskogspols.

Spellärare är Pelle Björnlert, Olle Moraeus och Eva Karlsson. Danslärare är Katarina Hammarström, Håkan Vejvi, Helen och Stig Eriksson samt Kerstin Ingels och Stefan Öberg.

Spelar till danskurserna gör Erik Hammarström, Anita Thoor, Jan-Erik Karlsson och Rune Persson.

Program

I år träffas de som vill redan på fredagkvällen för en trivsamt samvaro med ”skrubbspel”. Även dans till spellista med start kl. 21.00.

Ni kan checka in när som helst före kl. 22.00 på fredagen.

Program lördag:

- Kl 09.30-11.00 bjuder vi på en grunddanskurs för dig som är spelman (gratis!). Även dansare är välkomna.
- Eftermiddag blir det spel och danskurser som vanligt kl. 12.30-17.45.
- Kl. 19.00 äter vi middag och sedan dansar vi. Ta med egen dryck till middan samt nattamat!

Mat och logi

Självklart kan man vara med på kursen utan att övernatta. För er som vill övernatta gäller följande:

Priset för mat och logi för dig som kommer på fredagen är 610 kr. Då ingår logi två nätter, två frukost (lördag och söndag) samt lunch, middag och fika på lördagen.

Priset för mat och logi för dig som kommer på lördagen är 330 kr. Då ingår logi en natt, middag och fika på lördagen samt frukost på söndagen. Det ingår alltså ingen lunch i detta pris, men lunch kan beställas separat, se nedan.

Mat och logi (förutom extra lunch på lördagen) beställs hos vandrarhemmet via arrangörens försorg. Om du behöver speciell mat eller har andra önskemål är det viktigt att du framför detta vid anmälan.

Du som vill beställa en extra lunch på lördagen gör det direkt till Borghamns Vandrarhem, tel 0143-203 68.

ALLA kostnader för mat och logi betalas direkt till vandrarhemmet vid incheckning. För mer info om vandrarhemmet se <http://www.borghamnsvandrarhem.nu/>

Pris/Anmälan

Priset för kurserna och danskvällen är endast 350 kr. Studerande ungdomar betalar 250 kr. Avgiften betalas på Plusgiro 487 70 51-5 (FiL) eller vid ankomst till Borghamn

Anmälan skall vara inne *senast* den 25:e feb. Man kan anmäla sig genom att betala in avgiften till plusgirot ovan (glöm inte avsändare!!) eller genom att ringa/eposta Stefan Öberg

- epost obergingels@telia.com
- tel. 0142-20248

Om antalet anmälda överstiger maximala antalet deltagare gäller att först anmälda

Kostnadsfri spelkurs lördag 3 feb

Spelmansförbundet bjuder medlemmarna på spelkurs lördag 3 februari 2007, kurstid 10.00-17.00 (med pauser, ta med lunch), kvällsmat 18.00 (ta med själv), liten konsert 19.00-20.00. Skrubbspel till 21.30. (Icke-medlemmar i mån av plats, viss avgift.)

Plats: Sensus, Linköping, Storgatan 39 (nedanför Hemslojden).

Tema: Låtar efter Anders Larsson, Östra Ryd, samt Bröderna Hellström, Vikbolandet.

Kursledare: Eric Hammarström, fiol, Lisa Hellsten, fiol. För långsammare takt: Miriam Berger, fiol. Cittrainstruktion kl 10-12: Birgitta Lundin.

Information och anmälan till Miriam,

- tel 013-12 47 77
- e-post: mirjam.berger@comhem.se

Kalendarium

Folkmusikaktiviteter i Östergötland och angränsande områden

Lördag 6 jan	Klintetten framför sitt USA-program i Globenteatern kl 18 med efterföljande dansspel till kl 22
Lördag 3 feb	Kostnadsfri spelkurs kl 10 - 21.30, se vidare sidan 3
Lörd/Sönd 3-4 mars	Åke "Ufo" Spelmansstämma håller 20-års-jubileum i Tranås Hembygdsgård. Kontakt "Ufo" tel 0140-181 71, Tel vandrarhem 0140-151 66
Lördag 17 mars	Konsert med elever från Motala och Linköpings Musikskolor följt dans med bl.a. Per Eckerbom och Christer Samuelsson som spelmän. Plats/tid: Motala Folkets Park kl 18-22. Kontakt Per Eckerbom, 070-939 74 66
Lördag/söndag 23-24 mars	Spel- och dansfest i Borghamn, se vidare sidan 3

Östgötabonden som byggde 300 fioler

Ja, jag vet — jag har för många fioler. Lyckligtvis finns det en och annan som behöver ett nytt (gammalt) instrument och dem hjälper jag gärna. Amatörbyggda fioler intresserar mig mest, det var ju såna som de gamla spelmännen oftast hade innan Åhlén & Holm och andra postorderföretag tog över marknaden med instrument från Tyskland.

I en av mina fioler står det *No. 260 Förfärdigad af Olof Larsson i Torp 1889*. Nummer 260, vem har gjort så många fioler?

Olof Larsson var född i Vänga 1805 och kom först i tjänst som bränneridräng hos greve Spens på Grensholm, senare arbetade han som dräng i Ö Skrukeby och Ö Harg. 1832 gifte han sig och köpte en gård i Ö Skrukeby där han levde ända till sin död 1906 — han blev 101 år gammal!

Jordbruket var expansivt, ytterligare tre angränsande gårdar köptes in och en tid ägde Olof Larsson även en gård i Vårdsbergs socken och en hantverksgård i hörnet av nuvarande Platensgatan och Ågatan i centrala Linköping. På gården Torp anlade han ett brännvinsbränneri — ett trevåningshus med ägarens kontor och bostad högst upp. Han var nämndeman, kommunalman,

auktionist och dessutom bygdens 'finans-kung' med en omfattande utlåning.

Rimligen borde alla dessa sysslor fylla Olof Larssons tid, men han hade också som fritidssysselsättning att bygga fioler. Minst 315 fioler har han nummererat, däribland några basfioler. Ett hundratal instrument kom till efter fyllda 75 år.

När han började bygga fioler vet man inte, en onummerad fiol från 1843 finns bevarad. Bertil Johansson äger Larssonfiol nr 32, byggd 1847. Det verkar alltså som om han byggt ett trettiotal fioler på fyra år mitt i sin kanske aktivaste tid, han måste ha varit duktig att delegera sina sysslor. Den yngsta kända fiolen är nr 315, byggd 1895. Han var då 90 år gammal.

Givetvis fick han även reparationsuppdrag. Jag har dokumenterat en fiol med noteringen *Reparerad af Olof Larsson, Gränsholmen 1828* och tillägget *å Nyo Reparerad 1852, Olof Larsson*. Från hans senaste år finns en fiol — mycket lik den tidigare — med etikett *Reparerad med Nytt Överlock af Olof Larsson Torp 1895*.

Hans fiolmallar finns i Ö Skrukeby hembygdsförenings samlingar och de är alldeles fullklottrade med text. Främst är det tekniska detaljer men också besked om när han använt mallen och vilka nummer fiolerna fått. Några virkesuppgifter finns också; *Bränstaganen* och *ett bräde från mjöl-naren i Slattefors kvarn*.

Hans mest verksamma år är på 1860-, 1870- och 1880-talen. Då bygger han också enligt egen utsago de bästa fiolerna, eller 'vigolerna' som han kallar sina instrument.

Några nedtecknade omdömen:

- *År 1873 den 8/7 jorde jag en vigol efter denna modell, nr 168; den blef den bästa af alla föregående vigoler*
- *No 187, 1876 efter denna modellen är tjöpt af Spektor Berggren i Linghem och den Wigolen öfverträffar hans gamla Kremonensare Wigol. Således den bästa Wigol han någonsin haft*
- *No 188 efter denna modell blev mycket bättre än No 177*
- *1876 den 27 juni Profvades No 180 efter denna modell och den är den bästa af alla de föregående vigoler intill ovan nämnda dato. Så att denna modell har företräde före Rakeryd Modell som aldrig mer begagnas*

Östra Skrukeby hembygdsförening vårdar minnet av denna märkliga man och hans instrument. I föreningens skriftserie finns *Olof Larsson, bonden som byggde fioler* (Erik Carlegrim 1996). ISSN 1104-3342. Ovanstående uppgifter är hämtade ur denna skrift.

Har du en fiol byggd eller reparerad av Olof Larsson: Hör av dig till Arne Blomberg 013-741 48, arne.blomberg@telia.com, jag samlar uppgifter åt föreningen om bevarade instrument.

Text Arne Blomberg

Skicka gärna in uppgifter på evenemang och aktiviteter som du tror kan intressera Östgotaspels läsare till redaktor@ostgotaspel.com!

Ta även en titt i kalendariet på vår hemsida, www.ostgotaspel.com, så får du de allra senaste uppdateringarna. Har du ett evenemang du vill annonsera om på hemsidan, skicka e-post till bjorn@ostgotaspel.com.